

slavo in dobiček. Biblijoteka in zlasti zbirka starih rokopisov, muzikalij in drugih historičnih spominkov ima v njem posebnega poznatelja. Želimo, da bi dočakal zaslužen pripoznanje in ocenjenje njegovega nesebičnega delovanja.

Pisoč o Legu, ne morem molčati o bitju, katero idealno stremljenje njegovo podpira, pot življenja, katera ni s premnogimi cvetkami posuta, s požrtovalnostjo in redko zastopnostjo sledi, katero mu je nenadomestljivo, to je njegova soproga: gospa redke plemenitosti in skromnosti, zlatega srca, dopolnenje njegovega moškega značaja. Srečna dvojica, ko živita jeden za drugega, a svoje življenje darujeta za blagor drugih!

J. Toman.

Národna vzgoja.

(Spisal Jos. Ciperle.)

34.

Guvajte tedaj svoje gozde! Pomnite vedno, da je gozd vaš največi dobrotnik, vaš najboljši tovariš in vaš jedini pomočnik v sili in zadregi. Negujte gozd, prizanašajte mu, ne sekajte ga, kedar vam ravno v glavo pade. Le kedar ste v največi sili, v največi bedi, kedar si res drugače pomagati ne morete, takrat idite v gozd, prevdarite tam še jedenkrat, kaj in koliko hočete posekati. Preglejte umno in vestno, katero drevo je najzrelejše za posekanje, le tisto in nobenega drugega drevesa ne podrite s sekiro. Le pomislite, da je drevo končano v petdesetih minutah, a da vzraste, v to potrebuje dostikrat nad petdeset let. To je velikanska razlika. Z denarjem, ki ga prejmete za les, kupite si v resnici to, zaradi česar ste posekali drevo, in ne dajajte ga za Boga voljo kam drugam.

Čemu to vse govorim? Kaj ima opraviti gozd z narodno vzgojo? Dosti, dosti. Ravno ker vem iz lastne skušnje, da je obožala že marsikatera slovenska občina, ki je izsekala svoje gozde, in ker vem, v koliko škodo je izsekavanje gozdov tudi vsi zemlji, kar jo je po več ur hoda okoli. Vem tudi, da so premnogi nekoč imoviti in imenitni kmetje danes prosjaki, in to jedino le zato, — ker so ukončali svoje gozde. Jasno je pa tudi ob jednom, da prosjak nima in ne more imeti ponosa, še manj narodnega ponosa, koji je pa vendar prvi pogoj vsemu narodnemu življenju in gibanju in tudi narodnemu obstanku. Narodna vzgoja pa nima vplivati samo na otroke naroda, ampak na vesolen narod.

Stalna in utemeljena je tožba kmetovalca, da dan danes kmetija ne daje skoro nobenega dobička. Popolnem resnično je to. Kmet prodaja žito po jako nizki ceni, in to mora tudi, kajti žitne cene se diktirajo kar naravnost z Dunaja. To po ceni kupljeno žito roma potem v razne židovske maline, kjer se semelje v drago moko, ki je lahko draga, kajti kupiti jo mora tako vsak, kdor noče ravno grizti kamenja.

Kmet tedaj, ki se je trudil v potu svojega obraza za svoje pridelke, in tudi konsument teh pridelkov nimata prav za prav nobenih dobrot od vsega tega. Jediní prekupovalce, barantač in veliki trgovec masté se s kmetovimi žulji in denarji konsumentovimi. To so jako žalostne razmere. Ali to ne bode bolje, dokler se ne omogoči kmetu postavnim potom, da bode prodajal on svoje blago naravnost konsumentu. A tega še ne bode tako kmalu. V državnem zboru ne hoté ničesa slišati o taki novotariji; in kedar kakov pošten poslanec črhne o tem le besedico, šteje se mu to celo v pregreho. Bože pomiluj!

Slovinci smo pa še v družih slučajih v jako neugodnem položaji. Med tem ko imajo n. pr. na nemškem Češkem skoro do vsacega hleva železnico, nam manjka največ na široko in dolgo tega sredstva, da bi spravljali hitrim potom svoje pridelke v promet. Čujmo, kaj piše o tem predmetu Dunajska „Reichspost“ pod naslovom „Die Stiefkinder Österreichs“:

„Seit Jahren schon bitten und betteln die südslavischen Kronländer, besonders Krain und Küstenland, Theile Kärntens, sowie die Grafschaft Görz um eine entsprechende Berücksichtigung ihrer Verkehrsbedürfnisse. Seit einer langen Reihe von Jahren werden von den berufensten Autoritäten Projekte ausgearbeitet, die detaillirtesten Aufnahmen und Kostenberechnungen für Bahnbauten gemacht. Seit einer Reihe von Jahren folgt ein Memorandum, eine Petition der anderen. Aber geschehen ist bis heute nichts. Die entsetzliche Armut der dortigen Landbevölkerung kann nach dem übereinstimmenden Urtheile gewiegter Volkswirte nur behoben werden, indem man die jeder Bahnverbindung entbehrenden Thäler mit den grossen Verkehrswegen in rationelle Verbindung bringt. Die grossen Schienenstränge, auf welchen die Güter und Erzeugnisse des Südens dem Bedarfe des Nordens zugeführt werden, andererseits der Bezug der Fabrikate der industriell hochentwickelten Länder des Nordens dem Süden ermöglicht wird, existieren nicht für jene Gegenden. Die einzige Bahnverbindung, die Südbahn, ist so unglücklich situirt, dass sie schon ihrer Lage nach nicht den Anforderungen jener von der Kultur geradezu abgeschlossenen Gegenden entsprechen kann. Wäre es da nicht hoch an der Zeit, jene Summen flüssig zu machen, welche den Ausbau der gewünschten Eisenbahnen

ermöglichen? — Gewährt man auf der einen Seite dem hart arbeitenden, frommen Volke nicht die Möglichkeit, sich wirtschaftlich zu entwickeln, so wird auch den kulturellen Bestrebungen dieses Volkes nicht die nöthige Fürsorge zugewendet. Es ist ein bis heute noch bestehendes schreiendes Unrecht, dass die Kinder des slovenischen Volkes, sofern sie höheren Unterricht geniessen wollen, denselben nicht in ihrer Muttersprache sich verschaffen können. Eine Handvoll Italiener im Görzischen z. B. hat dortselbst ihre Mittelschule, während die Slaven derselben entbehren. Im Küstenlande haben die Italiener neun Mittelschulen, die Slaven, welche jene an Zahl überragen, keine einzige. — Ja selbst in der Rechtsprechung lässt sich ein zweifaches Mass erkennen, indem dem slovenischen Angeklagten nicht die Wohlthat slovenischer Geschwornengerichte zu Theil wird, sondern sie ihr Recht bei italienischen Geschworenen suchen müssen.“

36.

Upanje na pomoč od drugod si mora tedaj slovenski kmet izbiti čisto iz glave. Pomagati si mora sam, žalibog, da sam. Toda je li v njegovi moči, da si opomore sam? Gotovo, če tudi ta moč brez druge pomoči ni ravno posebno mogočna in vplivna.

Umno gospodarjenje in varčnost sta dva mogočna stebra, na koja se opira vse kmetijstvo. Ali omajala sta se tudi že precej danes, in zato majè se tudi vse kmetijstvo. Toda verjemite, ako bi se ta stebra bolj utrdila, gotovo bili bi mnogo trdnejši naši kmetje in tudi narod slovenski, kojega večina se trudi s poljedelstvom.

Naš kmet se pa tudi ne more izgovarjati, da je premalo poučen v kmetiji. Ni ga skoro naroda na zemlji, ki bi bil tako bogato založen s kmetijskimi knjigami, kakor je ravno narod slovenski. Najodličnejše med njimi so te-le:

- „Umni kmetovalec“,
- „Umna živinoreja“,
- „Umni sadjerejec“,
- „Sadjereja v pogovorih“,
- „Domači živinozdravnik“, i. t. d.

Ali ni v teh knjigah mnogo zlatih zrn, mnogo prekrasnih naukov, mnogo neprecenljivih zakladov za našega poljedelca? Ali se niso trudili naši najboljši možje, da dajó kmetu razna navodila na roke, da si z njimi zboljša svoje gospodarstvo in svoje življenje? Ali nas ne uči skušnja, da gospodar ravnajoč se pò pravilih teh knjig še nikdar ni zavozil s prave poti, ampak delal je vselej in vse le v svojo korist? Da se pa večina prebivalstva ne briga in se noče brigati za vse to, kar se ji piše v korist, to je pač žalostno in v mnogih slučajih naravnost pogubno. Pred par leti slišal sem na

Dolenjskem kmeta govoriti svojemu sosedu, ko je ta škropil z vitri-jolom trtino perje, na kojem je bila tako zvana strupena rosa: „Ali misliš, da bodeš Boga premagal?“ — Za tacega bedaka je škoda besedi, škoda knjig, škoda pouka. Le kruta sila bode njegova jedina rešiteljica iz te nespameti. A upajmo, da se prej izmodrí.

(Dalje prih.)

Zelenjadarstvo na šolskem vrtu meseca mal. travna.

Mesec sušec je pri kraji, a na šolskem vrtu še nismo mogli nič delati. Vsled preobilega snega ostalo nam je vse delo, namenjeno za sušec, za mal. traven, zato bomo morali pa ta mesec toliko bolj pridni biti. Vse, kar je bilo za mesec sušec opisano, bomo morali opraviti, kakor hitro se zemlja toliko osuši, da bode mogoče delati. Dobro je sneg nekoliko s prstjo posuti, da nam hitreje skopni in se zemlja vsaj nekoliko osuši. Če prekopljemo spomladi premokro zemljo, s tem mnogo škodujemo, ker taka greda je kepasta in trda, torej ne drži potrebne vlage in tudi zrak ne more v njo prodreti.

Kaj pa bomo sadili in sejali ta mesec? Ta mesec bodemo morali skoraj ves vrt obdelati. Sejali bomo salato in sicer po večkrat skozi cel mesec. Ako sejemo majaron na prosto, ga sejemo v začetku tega meseca, ravno tako por. Čas je sejati tudi peso, redkvico, kolorabe in špinačo. Kdor hoče pridelati na vrtu zgodnji krompir, naj ga vsadi v začetku t. m. Zgodnji krompir ljubi zelo gnojno zemljo, a na s frišnim gnojem pognojeni zemlji ne uspeva posebno dobro.

Kdor na svojem vrtu nima nič prav zagnojenega prostora, si lahko pomaga s tem, da napravi jarke, kakor bi hotel že saditi in naj jih zalije z gnojnico in malo posuje s pepelom, potem naj pa natrese do 2 cm debelo prsti in nato naj vsadi zgodnji krompir in zagrebe.

Predno krompir začnemo razrezovati za sajenje, je dobro, da ga prej nekaj časa denemo na gorko, da nam vsaj 1 cm dolge poganke naredi. Na ta način nam veliko hitreje ozeleni.

Grah sadimo lahko večkrat, cel mesec, ako hočemo, da ga bomo imeli več časa, bodisi že cukrasti za v stročji ali navadni za v zrnji.

V drugi polovici sadimo že navadni ali pozni krompir. Za pozni krompir odločimo navadno prostor, kjer smo letos drevesca izkopali. Zemljo moramo pa prav dobro pognojiti in prekopati.

Proti konci meseca sadimo tudi nekaj fižola. Ako nam v mal. travnu pozebe, bomo pa še enkrat sadili.

Za seme bomo pa sadili zeleno, petršilj, zelje, kolorabe peso in korenje. Kdor nima čez zimo omenjenih rastlin hranjenih, naj skusi,